

Az irodalom ünnepe

Esterházy Péter a szlovén Fabula-fesztivál díszvendége

HÍREK -

A ljubljanaí Cankar kulturális és kongresszusi központban rendezett Fabula 2014 – világirodalmi fesztivál február 26-án vette kezdetét. Az est díszvendége Esterházy Péter Kossuth-díjas író volt, aki a zsűfólásig megtelt teremben a közönséget az alábbi mondattal köszöntötte: „Szlovénia az egyetlen olyan ország, ahol velem csak jó történt”. Esterházy Péter ugyanis legelső nemzetközi irodalmi díját épp itt kapta 1988-ban, ez volt a Vilenica Nemzetközi-díj, s azóta kiemelt figyelmet kap a szlovén sajtóban, nevével sok újságban, irodalmi folyóiratban találkozunk. Időközben négy könyve jelent meg szlovén fordításban: A szív segédigéi, a Hrabal könyve, az Egy nő és nemrég az „elődök nemzedékrajza”, a majdnem 300 évet felölelő Harmonia caelestis, mely az est központi témája volt.

Az édesapák mozaikképeit elénk táró nagy mű tíz éven át tartó alkotási folyamatáról – az elmét megragadó és érzelmeket kiváltó humorérzékkel – mondja Esterházy, hogy „amikor elkezdtem íni a regényt, akkor tudtam futballozni, és barna volt a hajam, s amikor befejeztem, akkor már nem tudtam futballozni és festem őszre a hajamat”. Ilyen hosszú időt igénylő írás közben maga az író is változik, s felmerül a kérdés, hogy beépüljön-e ez a változás a könyvbe vagy ellenkezőleg, védekezni kell-e ellene, ami nem egyszerű helyzet, de mégis csak úgy van – mondja az író, majd humorosan hozzáfűzi: „ahogy az ember halad előre a munkában, akkor egyre erősebb lesz az a kép, amit a regényről gondol és akkor ezt a képet kell követni, független attól, hogy milyen színű a haja”. A szerkezetében és címében is szokatlan regény elmeséli arisztokrata családi múltját, és ahogy hozzát teszi: ebből a nagy gazdagságból neki csak a szellemi gazdagság jutott, amiért nagyon hálás. „Ebből én nem örököltem semmit, de sokkal jobbakat örököltem: örököltem történeteket a családról. Sokkal jobban tudok egy történetet használni, mint egy kastélyt, arról nem is beszélve, hogy a kastély mindig beázik, csak macera van vele.” A Harmoniába és más regényébe is beleszövi az ún. történelmi, valamint szűkebb családját is, mégsem gondolja, hogy a családban való élés volna az egyetlen releváns életmód, hiszen, a legnagyobb gazemberségek is a családon belül történnek. Ám ettől függetlenül a család mint életforma neki személyesen a legmegfelelőbb. Abban, hogy egy történelmi család tagja, írói lehetőséget érzett, mert így a történelemhez személyes kapcsolatot tud fűzni, s az időhöz is lesz egy személyes és érzéki viszonya.

A Harmonia caelestisben a kompozíció dominál, a hihetetlen fragmentáltság, amely a könyv első részében mintha a barokk arisztokráciához tartozó kis pörgős zeneszámokhoz hasonlítható, ám a második részben lelassul a dallam, ez a rész epikusabb is. Hogy miért a fragmentum az elbeszélés formája, nagyon elmés választ kaptunk: „Miért nem mesélünk szép történeteket, melyeknek íve van, amelyik egyik ívről hajlik a másikba? Azért nem, mert az életünknek nincsen meg ez az íve, az életünk lett fragmentált, magunknak sem tudjuk elmesélni az életünket. Jeleneteket tudunk elbeszélni, s időnként nem is tudjuk, ezek hogyan függnék össze. A HC azt csinálja, hogy az első részben ezeket a fragmentumokat mutatja meg nekünk, s ebben szerzi meg azt a jogot, hogy a második részben mégiscsak tradicionális módon elmesélje egy férfinak a történetét. Az volt az érzésem, ha nincs az egyik, akkor a másik is csak hazugság.”

A Harmonia után szó esett a Javított kiadás című műről is, melyben Esterházy Péter feltárja „az apa” ügynöki mivoltát. A majdnem háromszáz fős szlovén közönség érdeklődő figyelemmel hallgatja a kelet-európai történelem terhéről szóló hosszabb Esterházy-választ: „Ott hirtelen láttam valamit, amit igaznak

kellett hinnem, de amit az életemnek egyetlen egy pillanata sem erősített meg. A regényekben ezt szokták drámai pillanatnak nevezni." Most már minden irónia, tréfa és humor nélkül meséli el, hogy a JK írása közben az érzelemnek minden fajtáját átélte, a gyűlölettől a megvetésig, s majd szép lassan visszatért a szeretethez. „Láttam egy férfit – mondja –, akit megtaposott a történelem, aki a történelem erejéhez képest gyöngének bizonyult.” S mivel a kelet-európai országokban ezer ilyen történet van, úgy véli, hogy az irodalomnak megvan az a lehetősége, hogy beszéljen erről a közösség nevében. Mivel a közösség a téma súlya miatt nem tud szólni. Hozzáfűzte, hogy a magyar társadalom még mindig nincs abban a helyzetben, hogy őszintén tudjon ezekről a dolgokról beszélni.

Mivel az idei Fabula-fesztivál „A szabadság arcai” témát tette fókuszba, Esterházy Péter egyik 1992-ben Vilenicában elhangzott nagyon találó – *Posztmodern barbarizmus avagy a tulajdonságok nélküli Európa* – című írásában elhangzottakra kérdeztünk rá, melyben ezt írja: „Ott vagyunk, ahol Musil elengedte a szálát: a tulajdonságok nélküli ember keresi identitását.” S melyre most 22 év után is határozott választ kaptunk, tudniillik Esterházy szerint Európa még mindig keresi identitását. Az est hátralevő része vidámabb témákba nyújtott betekintést: az Esterházy-univerzumba. Mladen Pavičić kiváló tolmácsolásában megtudtuk, hogy a futball a matematika és az írás tere közös, melyben speciális szabályok működnek, valamint az Egy nő kapcsán azt is, hogy noha a szemérmesség egy nagyon szép erény, de a magyar irodalmi tradíciók mégis túlzottan szemérmesek.

Az estet magyar és szlovén nyelvű felolvasás zárta, valamint hosszantartó vastaps. Esterházy Péter kétórás ljubljana irodalmi estje az irodalom ünnepe volt. Beigazolódott az a szinte hihetetlen tény, hogy az irodalom illetve egy irodalmi est még mindig képes ragyogó aurakisugárzást teremteni és esztétikai élvezetet nyújtani.

A március 8-ig tartó irodalmi fesztivál további kiemelt vendégei még Juan Goytisolo, spanyol író, Thomas Brussig, valamint Jacqueline Raoul-Duval francia szerző.